

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

Google Scholar

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAXTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSİYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020–2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafruz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloyevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI VAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Bahodir o'g'li	
ДЕМОКРАТИК TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	

BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN.....	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH.....	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJINING DRAYVERI SIFATIDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	349
Jannazarova Gauzar Kaipnazarovna	
Raxmatova Sevinch Sobir qizi	
O'ZBEKISTONDA IFRSGA O'TISH JARAYONIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI: UZAUTO MOTORS MISOLIDA.....	353
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Jo'rayeva Zahro Toshpo'latovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	358
Pyotr Kim	
TOSHKENT VILOYATI BO'STONLIQ TUMANIDA TURISTIK ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIYIQTISODIY AHAMIYATI (DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA).....	364
Tolibboyev Zafarbek Axror o'g'li	
TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	372
Qarshiboyev Lochinbek Xusan o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	379
Muxidinov Ayubbek Nuritdinovich	
QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL.....	382
Rahimov Sardor Uralovich	

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING JOYLASHUVINING HOZIRGI HOLATI.....	388
Kudratov Muhammad Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA STATISTIK MA'LUMOTLARNI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAHLIL QILISH IMKONIYATLARI.....	393
Umarov Abbas Nuriddin o'g'li	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ, СТРУКТУРНАЯ ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ И СЦЕНАРИИ РАЗВИТИЯ.....	400
Муниса Турдибаева	
TURIZM SOHASIDA SIRKULYAR IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	410
Yuldosheva Laylo Isroilovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	416
Oramov Jahongir Jo'rayevich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MUNOSABATLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH.....	421
Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA YUQORI TEXNOLOGIK USKUNALARNI XARID QILISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA UMUMIY EGALIK QIYMATI (TCO) KONSEPSIYASINING AHAMIYATI	428
Dadamuxamedov Abduvaxob Abduvaxidovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOTNI TUZISH VA TAQDIM ETISH HAMDA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Xalilov Bahromjon Bahodirovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGINING SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY SUG'URTA MEKANIZMLARINI JORIY ETISH.....	441
Kalenov K.T.	
TIJORAT BANKLARIDA IPOTEKA KREDITLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	445
Sobirov Sayfiddin Baxrom o'g'li	
ADIR EKOTIZIMLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARI TAHLILI	455
Qodirov Hamidullo Madaminjonovich	
AQSH VA XITOIY O'RTASIDAGI SAVDO URUSHINING JAHON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	466
Maxmudillayev Bahromjon Shavkatjon o'g'li	
O'ZBEKISTON FERMERLARINING XALQARO BOZORLARGA KIRISHINI KENGAYTIRISHDA EKSPORT KOOPERATSIYALARIDA ISHTIROK ETISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI MARJINAL BAHOLASH	472
Tursunqulov G'olibjon Shavkat o'g'li	
TECHNOLOGY AND MODERN TOURISM: PAVING THE WAY FOR A SUSTAINABLE ENVIRONMENT.....	482
Freshta Qayoumi	
SUG'URTA KOMPANIYALARIDA INVESTITSIYA PORTFELINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARI	488
Ergashev Olim Kenjayevich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SUG'URTA SEKTORIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	496
Ergashev Olim Kenjayevich	
ВЛИЯНИЕ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ НА ПОВЫШЕНИИ РЕСУРСНОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ.....	503
Т.В. Ким	

TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY HISOBOTI AUDITIGA KOMPYUTERLASHTIRILGAN AUDIT USULLARI (CAATS) VA TAHLILYI AMALLARNI JORIY ETISH	509
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
JAMIYAT EVOLYUSIYASIDA BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHNING AHAMIYATIGA DOIR NAZARIY TALQINLAR.....	516
Aripov Oybek Abdullayevich	
Rustamov Dilshodjon Shaydullo o'g'li	
SUG'URTA FAOLIYATINI BOSHQARISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	523
Umarova Aziza Hamidovna	
O'ZBEKISTON MAJBURIY SUG'URTA BOZORIDA TARIF SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI.....	529
Qo'ziyeva Nozima G'ayrat qizi	
O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSIYALARNI FAOL JALB QILISH XUSUSIDA.....	535
Artikbayev Dilshod Mumindjanovich	
O'ZBEKISTONDA DUKKAKLI EKINLAR BOZORIDA NARX O'ZGARUVCHANLIGI VA FERMERLARNING DAROMAD BARQARORLIGI	541
Islamova Malika Ilyos qizi	
ISLOM MOLIYASI VA YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNES MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH	547
Jo'raqulova Muhlisa Jahongir qizi	
СОВРЕМЕННЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ УГРОЗЫ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ И ПРИЧИНЫ ИХ ВОЗНИКНОВЕНИЯ	553
Петр Ким	
BAA VA O'ZBEKISTONDA ISLOMIY BANKCHILIK TO'G'RISIDAGI QONUNLARNING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	559
Bektemirov Muhiddin Shomirza o'g'li	
QURILISH KORXONALARIDA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI BOSHQARUV TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	564
Arifdjanova Zilola Dilshodovna	

UDK: 005.94:69:004.8 QURILISH KORXONALARIDA SUN'YIY INTELLEKT ASOSIDAGI BOSHQARUV TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI

Arifdjanova Zilola Dilshodovna
Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
"Menejment" kafedrası PhD, dotsenti
Email: zilolaarifdjan@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada qurilish korxonalarida boshqaruvida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarini joriy etishning zamonaviy holati, imkoniyatlari va strategik yo'nalishlari tahlil qilingan. Qurilish sohasining mehnat unumdorligi past, raqamlashtirish darajasi cheklangan va loyiha risklari yuqori tarmoq sifatidagi xususiyatlari hisobga olingan holda, SI asosidagi boshqaruv tizimlari xarajatlar, muddatlar va xavfsizlikni boshqarishni optimallashtirishning samarali vositasi sifatida asoslab berilgan. Tadqiqotda xorijiy ilmiy adabiyotlar tahlili va O'zbekistonning raqamli transformatsiya siyosati uyg'unlashtirilib, korxonada SI-boshqaruvni takomillashtirishning oltita strategik yo'nalishi taklif etilgan. Natijalar qurilish korxonalarida uchun bosqichma-bosqich raqamli yetuklik modelini shakllantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, qurilish korxonasi, boshqaruv tizimi, raqamli transformatsiya, BIM, bashoratli analitika, mashinali o'rganish, loyiha menejmenti, strategik yo'nalish, raqamli yetuklik.

Аннотация: В статье проанализированы современное состояние, возможности и стратегические направления внедрения технологий искусственного интеллекта (ИИ) в управление строительными предприятиями. С учётом отраслевых особенностей строительства - низкой производительности, ограниченной цифровизации и высоких проектных рисков - системы управления на основе ИИ обоснованы как эффективный инструмент оптимизации управления затратами, сроками и безопасностью. На основе анализа зарубежной литературы и политики цифровой трансформации Узбекистана предложены шесть стратегических направлений совершенствования ИИ-управления на уровне предприятия.

Ключевые слова: искусственный интеллект, строительное предприятие, система управления, цифровая трансформация, BIM, предиктивная аналитика, машинное обучение, управление проектами, стратегическое направление.

Abstract: The article analyzes the current state, opportunities and strategic directions of implementing artificial intelligence (AI) technologies in the management of construction enterprises. Taking into account the industry-specific features of construction - low labour productivity, limited digitalization and high project risks - AI-based management systems are substantiated as an effective tool for optimizing cost, time and safety management. By integrating a review of international scholarly literature with Uzbekistan's digital transformation policy, the study proposes six strategic directions for improving AI-based management at the enterprise level. The results contribute to forming a stepwise digital maturity model for construction enterprises.

Keywords: artificial intelligence, construction enterprise, management system, digital transformation, BIM, predictive analytics, machine learning, project management, strategic direction, digital maturity.

KIRISH

Qurilish sohasi jahon yalpi ichki mahsulotining muhim ulushini va bandlikning katta qismini ta'minlovchi tarmoq sifatida iqtisodiyotning lokomotivlaridan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, ushbu tarmoqda mehnat unumdorligini yanada oshirish, raqamli texnologiyalarni kengroq joriy etish va loyiha jarayonlarini yanada takomillashtirish uchun salmoqli imkoniyatlar mavjud. Ko'plab loyihalarda muddat va xarajatlarni samarali

boshqarish, resurslardan oqilona foydalanish hamda mehnat xavfsizligini yanada mustahkamlash qurilish korxonalarini boshqaruv tizimlarini zamonaviy talablar asosida rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari — mashinali o'rganish, kompyuter ko'rishi, tabiiy tilni qayta ishlash va bashoratli analitika — turli tarmoqlarda raqamli transformatsiyaning yetakchi harakatlantiruvchi kuchiga aylandi. Qurilish menejmentida SI xarajatlarni baholash, muddatlarni rejalashtirish, sifat nazorati va xavfsizlikni boshqarish jarayonlarini sezilarli darajada takomillashtirish imkonini beradi. Tadqiqotlarda SI asosidagi integratsiyalashgan boshqaruv tizimlari an'anaviy usullarga nisbatan loyihani yakunlash muddatini qisqartirish, sifat ko'rsatkichlarini oshirish va xavfsizlik hodisalarini kamaytirishda samaradorlik berishi ta'kidlanadi.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ–358-son¹ qarori bilan tasdiqlangan "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasi" iqtisodiyot tarmoqlarida, jumladan, qurilishda SI keng joriy etish uchun huquqiy va institutsional asoslarni yaratdi. Shu nuqtai nazardan, qurilish korxonalarini darajasida SI asosidagi boshqaruv tizimlarini takomillashtirishning strategik yo'nalishlarini ilmiy asoslash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi — qurilish korxonalarida SI asosidagi boshqaruv tizimlarini joriy etishning zamonaviy holatini tahlil qilish va korxonada ushbu tizimlarni takomillashtirishning asosli strategik yo'nalishlarini ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining jadal rivojlanishi qurilish sanoatini raqamli transformatsiya qilishning muhim omiliga aylandi. Xalqaro ilmiy adabiyotlarda SI qurilish jarayonlarini avtomatlashtirish, resurslardan foydalanishni optimallashtirish, risklarni prognozlash va boshqaruv samaradorligini oshirish vositasi sifatida keng tadqiq etilmoqda.

Eastman, Fischer va Kunz BIM (Building Information Modeling) texnologiyalarini qurilishning raqamli boshqaruv platformasi sifatida baholab, BIM va SI integratsiyasi loyiha monitoringi, xarajatlarni prognozlash hamda risklarni boshqarish samaradorligini oshirishini asoslaydi. Rokooei va Hegazy tadqiqotlarida mashinali o'rganish va predictive analytics algoritmlarining loyiha rejalashtirish, xavfsizlik monitoringi hamda operatsion boshqaruvdagi samaradorligi ko'rsatib berilgan. Liu va Delgado esa sun'iy intellekt asosidagi tahliliy tizimlar loyiha kechikishlari, resurs tanqisligi va moliyaviy risklarni oldindan aniqlash imkonini berishini ta'kidlaydi.

Ajayi (2025) qurilish sanoatida SI texnologiyalarining robototexnika, kompyuter ko'rishi, nuqsonlarni aniqlash va bashoratli analitika kabi yo'nalishlarini tahlil qilib, ularning mehnat unumdorligini oshirish va loyiha nazoratini kuchaytirishdagi ahamiyatini asoslaydi. Savaş (2025) esa SI texnologiyalari qurilish loyihalarida muddat kechikishlari, xarajatlar oshishi va xavfsizlik xatarlarini kamaytirishini qayd etadi. Shu bilan birga, ma'lumotlar sifati, algoritmlar shaffofligi va kiberxavfsizlik bilan bog'liq muammolar ham mavjudligini ta'kidlaydi.

Wu, Haas va Whyte tomonidan ilgari surilgan "Smart Construction" konsepsiyasi qurilish korxonalarida aqlli monitoring, real vaqt rejimidagi tahlil va integratsiyalashgan boshqaruv tizimlarini joriy etish zarurligini asoslaydi. Elkington va Schwabning ESG va barqaror rivojlanish konsepsiyalari esa sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlarini ekologik va ijtimoiy mas'uliyat tamoyillari bilan uyg'unlashtirishning nazariy asoslarini yaratadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlarning aksariyati SI texnologiyalarining alohida ilovalarini (xarajat, jadval, xavfsizlik) yoki global tendensiyalarni o'rganishga qaratilgan. Ammo korxonada darajasidagi yaxlit boshqaruv tizimini SI asosida takomillashtirishning strategik yo'nalishlarini, ayniqsa rivojlanayotgan iqtisodiyot va O'zbekiston sharoiti kontekstida tizimlashtirilgan tarzda asoslash yetarlicha o'rganilmagan. Mazkur maqola ushbu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot sifat (kvalitativ) tahlil yondashuviga asoslanadi. Asosiy metodlar sifatida ilmiy adabiyotlarni tizimli ko'rib chiqish (literature review), qiyosiy tahlil, kontent-tahlil hamda mantiqiy umumlashtirish qo'llanildi. Empirik baza sifatida 2024–2026-yillarda nufuzli xalqaro jurnallarda (MDPI Buildings, Journal of Risk Research, Journal of Design for Resilience in Architecture and Planning va boshqalar) e'lon qilingan retsenziyalangan maqolalar,

1 <https://lex.uz/docs/-7158604>

shuningdek, O'zbekiston Respublikasining raqamlashtirish va sun'iy intellektni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlari tahlil qilindi.

Metodologik jihatdan tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi: birinchi bosqichda qurilishda Slni qo'llash bo'yicha xorijiy tajriba va asosiy qo'llanish sohalari aniqlandi; ikkinchi bosqichda O'zbekistonning institutsional va strategik konteksti o'rganildi; uchinchi bosqichda esa korxonada SI-boshqaruvni takomillashtirishning strategik yo'nalishlari sintez qilinib, raqamli yetuklik mantig'i asosida tizimlashtirildi. Tahlil natijalari umumlashtirilib, amaliy tavsiyalar shaklida taqdim etildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qurilish korxonalarida SI asosidagi boshqaruv tizimlarini takomillashtirish bir martalik texnologik aktni emas, balki ketma-ket bosqichlarni o'z ichiga olgan strategik jarayonni anglatadi. O'tkazilgan tahlil asosida quyidagi oltita o'zaro bog'liq strategik yo'nalish ajratib ko'rsatildi.

Slni qurilish korxonasi boshqaruviga joriy etish, eng avvalo, ishonchli huquqiy va tashkiliy poydevorni talab qiladi. O'zbekistonda PQ-358-son qarori bilan tasdiqlangan strategiya 2030-yilga qadar SI asosidagi dasturiy mahsulot va xizmatlar hajmini sezilarli oshirish, normativ-huquqiy bazani shakllantirish va kadrlar salohiyatini rivojlantirishni nazarda tutadi. Korxonada bu yo'nalish ma'lumotlardan foydalanish, mas'uliyat taqsimoti va SI yechimlaridan etik foydalanish bo'yicha ichki reglamentlar va standartlarni ishlab chiqishni, shuningdek, raqamlashtirish va SI uchun mas'ul tarkibiy bo'linma yoki mas'ul shaxsni belgilashni taqozo etadi.

Sun'iy intellektning samaradorligi sifatli, tizimlashtirilgan va o'zaro bog'langan ma'lumotlarga bevosita bog'liq. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ma'lumotlarning tarqoq, har xil formatlarda va izolyatsiyalangan tizimlarda saqlanishi Slni joriy etishning asosiy to'sig'i hisoblanadi. Shu sababli qurilish korxonasi yagona ma'lumotlar muhitini (common data environment) shakllantirishi, bino axborot modellashtirishi (BIM) bilan SI algoritmlarini integratsiyalashi hamda IoT-sensorlar orqali real vaqt ma'lumotlarini yig'ishi lozim. BIM va SI uyg'unligi loyihaning butun hayotiy sikli davomida qaror qabul qilishni ma'lumotlarga asoslangan asosga o'tkazadi.

Mashinali o'rganishga asoslangan modellar tarixiy loyiha ma'lumotlari asosida xarajatlarni dastlabki bosqichda yuqori aniqlik bilan baholash, smeta oshib ketishi xatarini oldindan aniqlash va kalendar jadvalini optimallashtirish imkonini beradi. Bashoratli analitika resurslarga bo'lgan talabni prognozlash, materiallar yetkazib berishni rejalashtirish va loyiha kechikishlarini proaktiv boshqarishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu yo'nalish korxonaning moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Qurilish maydonidagi videokuzatuv tizimlari va dronlardan olingan tasvirlarni kompyuter ko'rishi algoritmlari yordamida tahlil qilish qurilish nuqsonlarini erta aniqlash, ishlarning bajarilish darajasini avtomatik baholash va xavfsizlik qoidalari buzilishini (masalan, himoya vositalaridan foydalanmaslik) real vaqtda qayd etish imkonini beradi. Tajriba tadqiqotlari SI asosidagi monitoring xavfsizlik hodisalarini sezilarli kamaytirishini ko'rsatadi, bu esa korxonaning ijtimoiy mas'uliyati va operatsion samaradorligini bir vaqtda oshiradi.

Siga asoslangan risk-analitika tizimlari nafaqat tarixiy ma'lumotlar, balki real vaqtdagi maydon ma'lumotlari asosida dinamik risk baholashni amalga oshiradi. Tabiiy tilni qayta ishlash texnologiyalari shartnomalar, hisobotlar va texnik hujjatlardagi yashirin risklarni aniqlashga yordam beradi. Shu bilan birga, generativ Slning bias, shaffoflik yetishmasligi va kiberxavfsizlik kabi xatarlarini hisobga olgan holda, «inson nazoratidagi» (human-in-the-loop) yondashuvni saqlash zarur — ya'ni SI yakuniy qaror o'rnini bosmasdan, menejerning qaror qabul qilishini qo'llab-quvvatlovchi vosita bo'lib qolishi lozim.

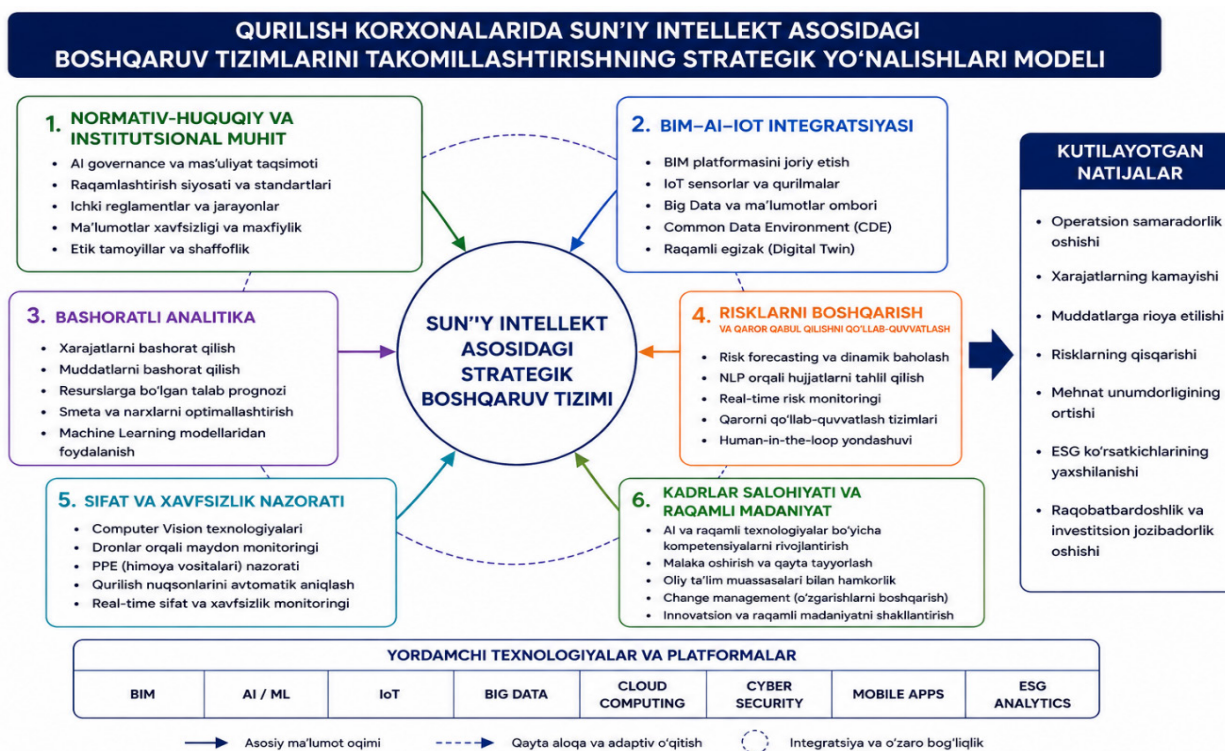
Texnologiyaning o'zi yetarli emas — uni samarali qo'llash uchun zarur kompetensiyalarga ega kadrlar va tashkiliy qarshilikni yengib o'tadigan raqamli madaniyat talab etiladi. Bu yo'nalish xodimlarni qayta tayyorlash va malaka oshirish, oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik hamda o'zgarishlarni boshqarish (change management) tamoyillarini joriy etishni o'z ichiga oladi. O'zbekistonda SI sohasida kadrlar tayyorlashga qaratilgan davlat tashabbuslari korxonada darajasidagi sa'y-harakatlar uchun qulay tashqi muhit yaratadi.

Yuqorida keltirilgan oltita strategik yo'nalish o'zaro bog'liq va bosqichma-bosqich amalga oshirilishi maqsadga muvofiqdir. Ularni qurilish korxonasining raqamli yetuklik darajasiga muvofiq tizimlashtirish mumkin: dastlabki bosqichda ma'lumotlar infratuzilmasi va huquqiy asoslar shakllantiriladi; o'rta bosqichda bashoratli analitika va kompyuter ko'rishi ilovalari joriy etiladi; yuqori bosqichda esa integratsiyalashgan, o'z-o'zini optimallashtiruvchi boshqaruv tizimi shakllanadi. Ushbu bosqichli yondashuv quyidagi jadvalda umumlashtirilgan (1-jadval).

1-jadval. Qurilish korxonalarida sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlarining raqamli yetuklik bosqichlari va SI ilovalari²

Raqamli yetuklik bosqichi	Asosiy vazifalar	SI ilovalari
1-bosqich. Poydevor	Huquqiy va institutsional asoslar, yagona ma'lumotlar muhitini shakllantirish	Ma'lumotlarni raqamlashtirish, BIM ni joriy etish, bazaviy avtomatlashtirish
2-bosqich. Kengaytirish	Jarayonlarni optimallashtirish va monitoring	Bashoratli analitika (xarajat, muddat), kompyuter ko'rishi orqali sifat va xavfsizlik nazorati
3-bosqich. Integratsiya	Yaxlit, ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv	BIM-SI-IoT integratsiyasi, dinamik risk-analitika, qarorni qo'llab-quvvatlash tizimlari
4-bosqich. Yetuklik	O'z-o'zini optimallashtiruvchi boshqaruv	Generativ SI, avtonom rejalashtirish, butun hayotiy tsikl bo'yicha intellektual boshqaruv

Jadvalda keltirilgan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, qurilish korxonalarida sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlarini joriy etish evolyutsion xarakterga ega bo'lib, korxonaning raqamli yetuklik darajasiga mos ravishda bosqichma-bosqich amalga oshirilishi lozim (1-rasm).

1-rasm. Qurilish korxonalarida sun'iy intellekt asosidagi strategik boshqaruv tizimini takomillashtirish modeli³

Birinchi bosqichda asosiy e'tibor ma'lumotlarni raqamlashtirish, BIM texnologiyalarini joriy etish va SI texnologiyalarini qo'llash uchun zarur institutsional hamda texnik infratuzilmani yaratishga qaratiladi. Mazkur bosqich keyingi transformatsiya jarayonlari uchun poydevor vazifasini bajaradi.

Ikkinchi bosqichda korxonada faoliyatining asosiy biznes jarayonlarini optimallashtirish maqsadida bashoratli analitika va kompyuter ko'rishi texnologiyalaridan foydalanish kengayadi. Natijada loyiha muddatlari, xarajatlari va mehnat xavfsizligi bilan bog'liq risklarni oldindan aniqlash hamda ularni boshqarish imkoniyatlari oshadi.

2 Manba: muallif ishlanmasi.

3 Manba: muallif ishlanmasi.

Uchinchi bosqichda BIM, SI va IoT texnologiyalarining integratsiyasi asosida ma'lumotlarga tayangan boshqaruv modeli shakllanadi. Ushbu bosqichda qaror qabul qilish jarayoni real vaqt ma'lumotlari asosida amalga oshirilib, risklarni dinamik baholash va resurslardan foydalanishni optimallashtirish imkoniyati yaratiladi.

To'rtinchi bosqich esa raqamli yetuklikning eng yuqori darajasini ifodalaydi. Bu bosqichda generativ sun'iy intellekt, avtonom rejalashtirish va intellektual boshqaruv texnologiyalari qo'llanilib, qurilish loyihalarining butun hayotiy sikli davomida o'z-o'zini optimallashtiruvchi boshqaruv tizimi shakllanadi. Natijada korxonaning operatsion samaradorligi, raqobatbardoshligi va investitsion jozibadorligi sezilarli darajada oshadi.

Shunday qilib, tadqiqot natijasida qurilish korxonalarida sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlarini takomillashtirishning konseptual modeli ishlab chiqildi. Mazkur model normativ-huquqiy asoslar, BIM-SI integratsiyasi, bashoratli analitika, risklarni boshqarish, kompyuter ko'rishi hamda kadrlar salohiyatini rivojlantirish elementlarini yagona tizimga birlashtiradi va qurilish korxonalarining raqamli transformatsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot qurilish korxonalarida sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlarini takomillashtirish tarmoqning past unumdorlik, yuqori risk va cheklangan raqamlashtirish muammolarini hal etishning strategik vositasi ekanligini ko'rsatdi. Xorijiy tajriba SIning xarajat, muddat, sifat va xavfsizlikni boshqarishda sezilarli iqtisodiy va operatsion samara berishini tasdiqlaydi, O'zbekistonning raqamli transformatsiya siyosati esa bunday tizimlarni joriy etish uchun qulay institutsional muhit yaratmoqda.

Tadqiqot natijasida korxonada darajasida SI-boshqaruvni takomillashtirishning oltita o'zaro bog'liq strategik yo'nalishi asoslab berildi: normativ-huquqiy va institutsional asoslarni mustahkamlash; ma'lumotlar infratuzilmasi va BIM-SI integratsiyasi; bashoratli analitika asosida xarajat va muddatlarni boshqarish; kompyuter ko'rishi orqali sifat va xavfsizlikni boshqarish; risklarni boshqarish va qarorni qo'llab-quvvatlash; hamda kadrlar salohiyati va raqamli madaniyatni rivojlantirish.

Amaliy nuqtai nazardan qurilish korxonalariga quyidagilar tavsiya etiladi: SI yechimlarini joriy etishni pilot loyihalardan boshlash va natijalarni miqdoriy baholash; yagona ma'lumotlar muhitini shakllantirishni ustuvor vazifa sifatida belgilash; SI ni qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida, inson nazoratini saqlagan holda qo'llash; hamda kadrlar tayyorlash va raqamli madaniyatni rivojlantirishga muntazam sarmoya kiritish. Keyingi tadqiqotlar mazkur strategik yo'nalishlarni aniq korxonalar misolida empirik sinovdan o'tkazish va O'zbekiston qurilish korxonalarini uchun raqamli yetuklikni baholash metodikasini ishlab chiqishga qaratilishi maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-358-son qarori // URL: <https://lex.uz/docs/-7158604>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi "Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-son Farmoni // URL: <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>
3. Ajayi A.S. A Comprehensive Review of Artificial Intelligence Applications in the Construction Industry: Current Trends, Potential Impacts, and Future Directions // International Journal of Architecture, Arts and Applications. - 2025. - Vol. 11, No. 2. - P. 48-57.
4. Savaş S. Artificial intelligence in construction project management: Trends, challenges and future directions // Journal of Design for Resilience in Architecture and Planning. - 2025. - Vol. 6, No. 2. - P. 221-238.
5. Artificial Intelligence in Construction Project Management: A Systematic Literature Review of Cost, Time, and Safety Management // Buildings (MDPI). - 2026. - Vol. 16, No. 5. - Art. 1061.
6. Artificial intelligence in construction risk management: a decade of developments, challenges, and integration pathways // Journal of Risk Research. - 2025. - Vol. 28, No. 9-10. - P. 1078-1110.
7. Tumpa R.J., Kamel Rahimi A., Golmoradi M., Rashidian S., Skitmore M. The rise of artificial intelligence in project management: A systematic literature review of current opportunities, enablers, and barriers // Buildings (MDPI). - 2025. - Vol. 15, No. 7. - Art. 1130.
8. Shamim M.M.I., Hamid A.B.A., Nyamasvisva T.E., Rafi N.S.B. Advancement of artificial intelligence in cost estimation for project management success: A systematic review // 2025.

9. Karimov I. UY-JOY QURILISHIDA ESKROU MEXANIZMLARINI JORIY ETISH ORQALI INVESTITSION XAVFSIZLIK VA MOLIYAVIY SHAFFOFLIKNI TA'MINLASH //MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT. – 2026. – T. 4. – №. 3.
10. Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS). Artificial Intelligence in Construction Report 2025. - London: RICS, 2025.
11. Samadovich, S. M., & Ortikbaevich, K. I. (2025). O'ZBEKISTON QURILISH SANOATIDAGI IQTISODIY ISLOHOTLAR: HOLAT VA RIVOJLANISH STRATEGIYALARI. Marketing Jurnal, (5).
12. McKinsey Global Institute. Reinventing Construction: A Route to Higher Productivity. - McKinsey & Company, 2017.
13. Karimova I. Qurilish sohasida investitsion faoliyatni shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari // MUHANDISLIK VA IQTISODIYOT. – 2025. – T. 3. – №. 4.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>